

Om Herredsfoged Jep Thomsen og Noesgård.

Af *Aug. Fr. Schmidt*, Assistent ved „Dansk Folkemindesamling“.

Håndskriftet: *Ny kgl. Samling 1293*¹ i Kvart¹ på det kongelige Bibliotek (p. t. i Rigsarkivet ved Det danske Sprog- og Litteraturselskabs *Lovudgave*) har oprindeligt tilhørt Oversekretær Luxdorph og hedder: *Miscellanea Juridica*² Tom IV. Det indeholder forskellige juridiske Sager, bl. a. Recesser, et Exemplar af Stadsretten, Forklaring over gamle Ord i Loven m. m.

Det, som interesserer os af dette Håndskrift her, er en Stump af en Lovbog i Oktav på 28 upaginerede Blade, hvis Indhold bl. a. består af Kristian 3's Reces 1558 (den „koldinghusiske Reces“), Stumper af andre Recesser, *Thord Degns*³ Artikler samt flere Småstykker på Latin.

Foruden dette Indhold findes der hist og her på tomme Pladser i denne håndskrevne Lovbog en Del „Dagbogsoptegnelser“, som her skal udgives efter deres *Rækkefølge* i Lovbogen. Disse Optegnelser er nedskrevet af en Bonde og Herredsfoged. Da vi kun har

¹ Det er cand. mag. *Svend Aakjær*, som har gjort mig opmærksom på dette Håndskrift. Jeg skylder ham megen Tak for Hjælp ved Læsningen af den næsten ulæselige „Dagbogsskrift“, som i det følgende udgives.

² ɔ: Juridiske Blandinger.

³ — 1360 —. Landstingshører. Se Saml. t. Jydsk Hist. og Top. II., 230 ff.

få „Bondehåndskrifter“ fra så tidlig en Tid som Slutningen af det 16. Årh., kan det sikkert have sin Interesse at få vedkommende Håndskrift offentliggjort bogstavret. Stavemåden her er nøje efter Originalen. Tegnsætningen er min, da der slet ingen Tegn findes i Optegnelserne. Derved sker der den Afvigelse fra Originalen, at der her efter Punktum begyndes med stort Bogstav, hvor der hyppigt findes et lille Bogstav i Originalen. Amen skrives t. Ex. i Reglen med lille Begyndelsesbogstav.

1. Anno a christo nato 1567 tha bleff thames juerssz¹ ij lerskoff jordet y Erst kercke² thend først søndagh y fast, som var thend nest søndagh for sancte peders dagh³. Gud giiffue hannem en retferdigh opstandels for christi retferdigh opstandels. Amen.

2. I dag døde Jep Thamissen y Noes, herresfogett y Andste herret, och bliff begraavtte j Andest kiercke denne Neste søndag for Allehellgensdag⁴. Gud giffue jeg kand find(e) huos hanem dett eug.⁵ lüff. Amen. Anno 1575. Iffuer Jepsen y Giesseing med egen hanndt. Anno 1575⁶.

¹ juerssz ɔ: Iversøn; -ssz ɔ: Forkortelse af -søn (sen).

² Erst kercke, nu Lejrskov Kirke. Denne Oplysning viser klart, at der i hin Tid har været to Byer Side om Side i Sognet, nemlig Erst og Lejrskov; om Erst's ældre Former og Betydning, se nærv. Årb. 1923, 89.

³ 23. Fbr.

⁴ 1. Nvbr.

⁵ eug. ɔ: evige.

⁶ Den sidste Sætning „Anno 1575“ o. s. v. er sikkert en Optegnelse, som har stået på Bladet fra 1575. Stykkerne 2 og 3 indeholder samme Oplysning og er åbenbart skrevet omtrent på samme Tid i Anledning af Jep Thomsens Død. I Noterne moderniseres Personnavnenes Stavemåde. Giesseing ɔ: Gejsing

3. Anno ar 1596 døde Jep Thomaszøn i Noes, som var herredz fogedt i Anndstherrit, och bliff begraffuett i Andst kiercke thennd Neste Søndag for Allehelgennsdag. Gud giffue o. s. v. Thomas Jepszøn¹ Noes. Egen haandth.²

4. Anno dominj 1587. Da døde Søffren Hannszen i Herren, som thiennte Jerich Lannge³ paa bygghallen⁴ och var hans Rijfogen, den⁵ Neste Loffuerdag førend Jull. Gud giffue o. s. v. Amen 1588.

Anno 1590 den[n] 16 dag agustus daa døde Karrenn Jebsdatter i herrenn, som bode i Eltanng⁶ och bliff Begraffet paa Eltanng Kieregord⁷ lige fireugers Dag effter som hendes festenns øll⁸ hade verret i Nos. Gud giffue o. s. v.

¹ Thomas Jepsen var Jep Thomsens Søn og blev hans Efterfølger som Herredsfoged.

² Man lægge Mærke til Stavemåden af *Hånd*, hvor vi har et godt Ex. på denne Tids Stavemåde, da det næsten var en Modesag at dyngge så mange Bogstaver sammen som muligt; Ex. herfra: *thennd, thiill, giffue, dagh, thiennte*. Denne Tids Sprog: *Ældre Nydansk* regnes fra Tiden 1550—ca. 1700.

³ Jerich Lannge ∴ Erik Lange til Engelsholm, (Nørup Sogn), Lensmand.

⁴ bygghallen ∴ Bygholm, Herregård i Hatting Sogn. Erik Lange pantsatte Bygholms Len, forlod Landet og blev ved en Herredagsdom 1596 fradømt Lenet.

⁵ Stavemåden er meget inkonsekvent som overalt i hin Tids Håndskrifter; Ex.: *dennd, den; kercke, kiercke, Kieregord; Dag, Dagh; Andste, Andest, Andst, Anst* o. s. v.

⁶ Eltang, Sogneby i Brusk Herred.

⁷ Kieregord, Dialektudtale af Kirkegård. Optegnelserne er prægede af Egnens Dialekt; Ex. *Loffuerdag, fesstenns, annder, opstandels, gord, Hospund, Jahann tamis kunn* ∴ Johanne, Thomas' Kone; Egnens Dialekt i Nutiden afviger ikke synderlig fra hin Tids.

⁸ Trolovelse.

5. Ithem¹ Thenne bog hiøre Megh Jeppe Thamitzen y lerskoff till mz (o: met) Rete och engen annder. Enn quusz reossz thestm.² 1575.

6. Ar 1618 den 28 dag Aprillis døde Jnng Iffuers³ i gieseng⁴ fraa 5 smaa Børnn, och liger begraffuen paa Andst Kiercke gord, och Liffued hun huos hendis Hospund i egteskaff paa dett 17 ar. Gud giffue o. s. v. Jakob Thamisen. Egen Bog. Anno 1622.

(Peder Thomsen Egen haandt Anno dominy 1592. Chlemend Madesz i Høynn[k---]. Chresten Wistesz)⁵

7. Denn Neste Fredag efter St. Andressez dag⁶ døde Mette Jeppes wdj gissing. Gud giffue o. s. v. Amen anno 1601. Thames Jepsenn Noes, egen haandt 1601.

8. Den 14 dag Maij døde Linne Jeppesdatter i Kolding som haffde perde Lund thill Ette och ligr begraffuen paa Kolding Kierche gord. Gud giffue o. s. v. Ar 1619.

9. Morten Thammessen i Lerskoff. Egen haandt. Anno 1588. Anno dominij 1580. Da døde Søffuerinn tamszenn ij virst⁷ mit vdij rogh skøffuer,⁸ som var

¹ o: endvidere.

² Forvansket Latin, skal være: *In cujus rei testimonium*: Til Vidnesbyrd om denne Sag — en hyppigt brugt Formel ved Retssager.

³ Inge, Ivers Kone.

⁴ Gejsing, Landsby i Anst Sogn. Noesgård hører nu til Gejsing.

⁵ Parenthesens Ord står tilfældigt skrevne uden nærmere Tilknytning til de øvrige Optegnelser. Det er sagtens nogle Bønder, der har villet vise deres Skrivefærdighed. Højen: Sogneby i Jerlev Herred. Wistesz muligvis Vistissøn.

⁶ 30. Nvbr.

⁷ Veerst, Anst Herred.

⁸ rogh skøffuer o: Rughøsten; skøffuer, Skjøwr, *Skdr*; smgl. *Opskjær* o: Ophøstningsfest.

sandmand¹ udij anstherit. Gud vnnde migh att findis huos hanem ij himerriigs rijge. Amen 1580. Thomas Jepsen med min egen haand 1587. Anno Christj Gaffuer.²

10. Anno Domini 1597. Da døde sallg J[.....]. [... msszen]. [h...] fogett [i] Anst her och bleff begravett denne [... dag]....³

11. Anno domini 1580 da døde Johan tamiskunn, saliigh tames Iffuersens efterleffuers vdij lerskoff, som var den 6 dag Junes och bliff bigrauitt den 7 dagh Juni. Gud giffue, at jeg kand findis huos henne ij dett effue liiff och saliighed. Amen. Anno Dominj 1581 da døde mitt barnn leûe och bleff begraffuiet opaa Sant Volboriigh dagh⁴. 1585 daa døde mit barn Jahann, Torstagh nest Effter paske.

12. Anno Dominj 1576 da døde Hr. Iffuer tamsen⁵, som var Prest vdij Korsøør och bleff bigraffuett vdij Korsøør Kyerke ved Nòûe alter pa Sannt Bertilomey dag⁶. Gud giiffue o. s. v. Amen 1576. M. R. (?) I.⁷

13. Anno Dominy 1574 tend mandag ad, afften

¹ *Sandemænd* kaldes 8 Mænd ved hvert Ting, som efter *Jydske Lov* (1241) under Ed eller Stemme flerhed skulde påkende vigtige civile såvel som kriminelle Sager.

² *Gaffuer* kan jeg ingen Forklaring finde til; muligvis mangler et følgende Ord eller Årstal; måske dog Betydningen kunde være *Gave* ∴ Christi Lidelse og Død for Menneskene; „det År efter Christi Gave“. (?)

³ Stykke 10 er i Håndskriftet overstreget og tilsnævset, så der ikke kan læses med Sikkerhed mere end ovenstående Bogstaver og Ord. Skal vel være: Jep Thomsen, Herredsfoged o. s. v. Smlgn. Stk. 2 og 3.

⁴ 1. Maj

⁵ Findes ikke i Wibergs Præstehistorie.

⁶ 24. August.

⁷ Vel sagtens Navneforbogstaver.

nest for fastelauend ta dødhe mortin Suendzen vdy hans egenn vagenn, som var lensmand paa kolvinghus¹. Gud giffue o. s. v. Amen 1574.

14. Denne loubog tilhører Gudoc Iep tamessen vdi noes, herisfogde i anstheret, medt ret och schiell. Anno Dominy 1581².

15. Anno Dominy 1573 da var et Enn ganske stor vinnter, sa att et las høø giialt ij³ gammell daller, och mand kund ingenn sted gør nogit kongeliig⁴, for der død ganske møgett queg for foor⁵.

Foruden de forskellige Noter til Texten, skal endvidere meddeles nogle Oplysninger om Herredsfoged *Jep Thomsen og Noesgård*.

Jep Thomsen findes nævnt i nogle Breve i Kancelliets Brevbøger⁶. Den 6. April 1580 skreves til Henrik Belov⁷ følgende: „Kongen har af Madtz Nielsen⁸ i Noes faaet 1 Gaard i Noes, 1 Bol i Røfued⁹ og 2 Bol

¹ Morten Svendsen, Lensmand på Koldinghus fra 1563 til sin Død 15. Fbr. 1574. Hørte til Adelsslægten *Orning* (se A. Thiset: Stamtavler over danske Adelsslægter VII. 31; velvilligst meddelt mig af Pastor J. Richter, Vejen. Smlgn. P. Eliassen: Kolding fra Middelalder til Nutid, 43,209).

² Stykke 14 er skrevet i Håndskriftet med store pyntelige, letlæselige Bogstaver og med *rødt* Blæk.

³ 2 (to).

⁴ kongelig ∴ Konge-Kvægtiende.

⁵ for foor ∴ af Mangel på Foder. (?).

⁶ Forkortet til K. B.

⁷ Lensmand på Koldinghus 1579—85.

⁸ Ejer af Noes. Bortbyttede den med Kongen og fik to Gårde i *Haltrup*, Øse Sogn, Skads Herred. Se K. B. 1580,82. 1587,829. Trap⁸ V. 748. Smlgn. K. B. 1580,103. 1583,643.

⁹ Roved, Landsby, Anst Sogn.

i Ginsing¹ i Andst Herred til Mageskifte, hvilket Gods skal lægges ind under Koldinghus; da han nu har bevilliget, at Jep Thamisen, Herredsfoged i Andst Herred, maa faa Gaarden i Noes til en rimelig Landgilde og til ovennævnte Tid lade Jep Thamisen faa den. Han skal lade Madtz Nielsen faa 12 eller 18 Vogne her fra Slottet til at føre hans Gods bort paa.“²

9. Juli 1580 skrives fra Koldinghus: „Jep Thamensen, der er beskikket til Herredsfoged i Andst Herred og tillige skal paase, at ingen uddriver Øksne over ulovlige Vadesteder mellem Koldinghus og Skodborg, maa for dette sit Arbejde faa en Gaard i Noes, som Kongen har faaet til Magelæg af Madz Nielsen, og være fri for Landgilde, Ægt, Arbejde og anden Tynge af den.“³

31. August 1593 skrives til Caspar Markdanner, at Kongen paa sidste Herredag har ladet nogle Medlemmer af Rigsrådet omtaksere Lenene i hele Danmark. Til disse Forandringer hører bl. a.: „Jep Thomissen i Noes, der baade er Herredsfoged og Skovrider, maa fremdeles have sin Gaard frit, fordi han er Herredsfoged, men de 20 Dlr., han har haft som Skovrider, skulle afkortes og Bestillingen afsiges, da han ikke kan forestaa 2 Bestillinger og der desforuden holdes 2 Skovridere.“⁴

Disse Oplysninger findes om Jep Thomsen i Kancelliets Brevbøger. De giver ikke et Indtryk af Manden *selv* som hans Dagbogsoptegnelser, der her udgives. Disse Optegnelser oplyser dog heller ikke ret meget

¹ Gejsing.

² K. B. 1580,59 f.

³ K. B. 1580,107.

⁴ K. B. 1593,144. Man vil af dette Brev erfare, at Jep Thomsen var *Selvejer* af Noes.

om ham og hans Søn, Thomas Jepsen, men lidt meddeler de dog. Man kan af disse se, at Jep Thomsen og Thomas Jepsen i Livets Sorger tyede til Gud. De stadigt gentagne „Gud give“ o. s. v. kan vel ikke tages som et absolut Udtryk for dyb Religiøsitet. I hin Tid blev sådanne Vendinger så hyppigt brugte, at de vel i mange Tilfælde kun var Tirader. Bortset fra dette kan man dog vist godt slutte udfra Dagbogsoptegnelserne, at både Fader og Søn har haft en stærk og ydmyg Tro på Vorherre, og Gensynet med de afdøde hinsides har for dem været Trøst mod Sorg og Død. Man lægge også Mærke til, at det er Dødsfald og sørgelige Hændelser, som de har optegnet. Endvidere har disse to Mænd haft historisk Interesse. Opnoteringen af Dødsfaldene indenfor deres Familie og Bekendtskabskreds vidner herom. Den hårde Vinter 1573 har gjort så stærkt Indtryk på Sindene, at Prisen på Kvæg og Hø samt Mangelen på Foder og Kvægets Hungersdød opnoteres.

Nogle andre Notater i Lovbogen, som ikke udgives her, oplyser også om, at Jep Thomsen eller hans Søn havde ret omfattende historiske Interesser. Der er opnoteret Udtalelser af den græske Geograf Strabo om Sprogernes Antal; om Israels Børn i Ægypten findes også et Notat. Man vil af dette se, at disse to Mænd har været oplyste Herredsfogeder efter hin Tids Forhold. Herredsfogderne var nemlig ikke alle så oplyste den Gang. Endnu ved År 1600 tales der om Herredsfogder, som ikke kunde læse og skrive. Før 1660 udnævntes Herredsfogden i Reglen af Lensmanden og toges altid blandt Herredets Bønder, Selvejerbønderne eller Kronens Fæstere. Jep Thomsen har også sikkert været en anset Mand på sin Egn og er vel på Grund

af sin Skrive- og Læsefærdighed blevet udnævnt til Herredsfoged. Denne Stilling, som så gik i Arv til hans Søn, har vist ikke altid været helt behagelig. Alene at holde Opsyn med og forhindre den ulovlige Øksnedrift over Vadestederne ved Kolding Å, Åkjær Å o. s. v., har kunnet give meget Arbejde¹.

Muligvis man ved grundige Undersøgelser af Koldinghus Lensregnskaber og lignende Arkivalier fra denne Tid vil kunne finde nogle flere Oplysninger end de her fremsatte, både om Jep Thomsen og de øvrige Personer, som er nævnte i Dagbogen. Efter Navnene at dømme hører adskillige af de nævnte til Jep Thomsens Familie. Kirkebøger gaves der ingen af på hin Tid. De blev første Gang anordnet i Danmark og Norge ved en Forordning af 17. Maj 1646 for Fødslers, Vielser og Dødsfalds Vedkommende.

Af det foranstående vil man se, at Noesgård blev tilbyttet Kongen 1580 af dens tidligere Ejer Mads Nielsen. Kongen lod nu Noes blive Herredsfogedgård, og i en to—tre Menneskealdre boede der nu Herredsfogder dér; først Jep Thomsen, så hans Søn Thomas Jepsen, senere Erik Olesen og sidst Joen Jacobsen. I Kristian 4' Reces stod nemlig udtrykkelig, at ingen Herredsfoged måtte bo i Købstæderne.² Noesgård lå også praktisk som Herredsfogedgård. 2—3 km Syd for Gården fandtes nemlig Anst Herreds *Tingsted* på Tinghøjene ved Tinghøjgård på *Dollerup* Mark, Skanderup Sogn. Desuden var det også praktisk for Kongen og hans Lensmand at have Herredsfogden boende tæt ved Landevejen fra Kolding — over Skodborghus — til Ribe og tillige i Nærheden af Åen med dens Vade-

¹ Se Expl. herpå P. Eliassens Koldingbog, 329 f.

² P. Eliassen: Historiske Strejftog 1923, 59 ff, hvor der udføreligt gøres Rede for Tingstederne i Anst Herred, særlig *Bremhøj* i Gjelballe.

steder. Ligeledes lå Noes i den *kongelige Vildtbane*¹. Kongen og hans Jagtfølge har vel holdt Hvil hos Herredsfogden, når Jagtture foretoges fra Kolding Slot ud i Skovene i Lejrskov og Anst Sogne langs med Åkjær Å.

Til Noes knytter sig et *navneforklarende* Sagn. Den Form, som Sagnet fortælles i på Egnen, lyder omtrent således:² En Konge var på Jagt i Lejrskov Skove. Der mødte han en Skomagerdatter fra Anst, som skulde til Slottet i Kolding med en Kurv Jordbær. Kongen syntes godt om hende, — og Året efter fødte hun en Søn. For at Pigen kunde have et Sted at opdrage „si lille Nus“, gav Kongen hende en Gård, som derfor fik Navnet „Nues“(gård). Sønnen, Pigen fik med Kongen, var meget dygtig. Han byggede Anst Kirke og ligger begravet under Karlestolene sammesteds.

Den ene af mine Fortællere, den ca. 70 År gamle Husmand Karl Mikkelsen, Hesselvad, havde også hørt fortælle, at det var Skomagerdatteren, der byggede Anst Kirke, og derover blev hun så arm, at hun kun havde een Ko tilbage, og det skulde være hende og denne Ko, som, udhugget i Sten, sees den Dag i Dag ved Siden af Anst Kirkedør.

Sagnet har tidligere været Genstand for Undersøgelser af *Oluf Nielsen*³ og *P. Eliassen*,⁴ så her skal kun kortelig fremsættes nogle Bemærkninger desangående.

¹ Se P. Eliassens Koldingbog, 94.

² Jeg har hørt Sagnet fortælle af tre gamle Mennesker, der uafhængige af hverandre, fortalte det ens. Sagnet er ret udbredt (Sommeren 1922).

³ Trap² VI., 516. Saml. t. J. Hist og Top. 2 R.II., 126.

⁴ Koldingbogen, 98. Sagnet er vidtløftigt fortalt og forklaret af Lærer J. Kierckebye efter en Efterkommers Beretning i Saml. t. J. Hist. og Top. 1 R. VI., 126 f. Denne Artikels Indhold kan forbigås her.

Efter et Dokument, som nu synes at være forsvundet, kan oplyses, at Kongen i Sagnet var *Kristian 3.*, og Sønnen var *Caspar Markdanner*, der blev Lensmand paa Koldinghus fra 1585—1617. Sidste Del af Sagnet er sandsynligvis paavirket af Oplysningerne i Danske Atlas V. 959, hvor der om Stenfigurerne på Anst Kirke-mur oplyses, efter Traditionen, „at disse Folk skal have funderet Andst Kirke, men havde ei mere i Begyndelsen af deres Egteskab end en Koe“. Til nærmere Oplysning kan meddeles, at Stenen med Figurerne er en middelalderlig Gravsten, hvorpå et Ægtepar er udhugget med Armene om hinanden og underneden et Husdyr.¹ Nærmere Oplysninger om Stenens *virkelige* Historie kan vist næppe gives. I Anst Kirkes Gulv findes en Gravramme over Martin Schoster, død 1700.¹ Det er nok under denne Gravramme, Folk har ment, Kirkens Bygmester lå begravet.

Sagnets øvrige Indhold om Skomagerdatteren, Caspar Markdanner og Noes er i Modstrid med de historiske Kendsgærninger. C. Markdanner fødtes 1533. 1542 tilhørte Noesgård Niels Clausen, og 1580 var det jo, Mads Nielsen (vel Niels Clausens Søn) handlede med Frederik 2. Anst Kirke er bygget på Befaling af Frederik 2. og ikke af C. Markdanner.² Sagnets Tilknytning til Noesgård må sikkert forklares på følgende Måde: Egnens Befolkning har villet *forklare* Navnet *Noes*. Det nærmeste Ord til Noes er ganske umiddelbart Ordet *Nor* ∴ *lille Barn*. Barnet, man tænkte på, var C. Markdanner, om hvis Herkomst man ikke veed fuld Besked. Han blev nemlig kendt og husket længe på Kolding-

¹ Trap³ V., 782.

² Om disse Forhold gives udførligt Besked i P. Eliassens Koldingbog, 97 ff.

egnen. Noesgårds Særstilling som Herredsfogedgård, Hovedgård og Selvejergård samt Mads Nielsens Handel med selve Kongen 1580 har givet Anledning nok til Sagndannelser. Når dertil kom *Navnet* på Gården, så har vi alle de ydre Omstændigheder parate til, at Sagnet har fået det Indhold, som det har.

Det er dog kun lidet sandsynligt, at Gårnavnet Noes har nogen *sproglig* Forbindelse med Nor, lille Barn. Man må sikkert tolke Navnet ud fra Gårdens Beliggenhed; Noesgård ligger ved Åkjær Å i en Dal, der er en Gren af Kolding Ådal i nordvestlig Retning fra Tvedsbro ved Skellet mellem Lejrskov og Skanderup Sogne og ind efter Egholt og Gjesten Skove. Åkjær Ådal er temmelig snæver med stejle Skrænter. I Bunden er smalle Engdrag på hver Side af Åen, der også er smal men forholdsvis dyb. Ved denne Dalslugt, der i landskabelig Skønhed står meget højt, ligger altså Noesgård. Nu vil det være mest naturligt at tænke sig Navnet afledt af Dalslugten. Det eneste Ord, jeg efter omfattende Undersøgelser mener at kunne anvende ved Tydningen af Noes, er Nôr. ɔ: Sund, Strøm, lille Gren af en Elv; i svenske Dialekter: smal Forbindelse mellem to Vande; jyske Dialekter: Havarm, som går ind i Landet med en smal Åbning. Germansk **nôra* —, aflydende til Roden **ner* ɔ: snævre ind.¹

Den Betydning, som vilde passe bedst her, er „lille Gren af en Elv“, da Åkjær Å som nævnt er en Gren af Kolding Å. I Egnens Dialekt kendes ganske vist Ordet Nor i ovennævnte Betydning ikke i vor Tid, men i det 15.—16. Årh. kunde man godt tænke sig, at man har kaldt Dalslugten for „æ nu'es“ el. lign. Man lægge også Mærke til den ovenfor nævnte *jyske*

¹ Alfr. Torp: Nynorsk etymologisk Ordbog, Sp. 461, Art. *Nôr*.

Betydning af Nor. Man har så overført *Naturnavnet* på *Gården*; et lignende Forhold kendes utallige andre Steder fra. Navnet *Noesgård* skal da — efter det foran fremsatte — betyde *Gården ved Noret, ved den lille Å, Strøm* el. lign.

En anden Mulighed skal dog nævnes: Man kunde forudsætte et tabt — sø i Noes (<*No(r)sø); et Forhold, der også kendes andre Steder fra, f. Eks. *Hids* < *Hjedsø*.

Da Ordet Nøes siges ligeså hyppigt *alene* som i Forbindelse med -gård, tyder dette på, at Rodordet har haft en Endelse i ældre Tid, hvilket dog har været før 1540. Imod denne Tolkning taler dette, at der ikke nu — mig bekendt — findes en lokal Dalsækning i Gårdens Nærhed, som kan vidne om en udtørret Sø. De *topografiske* Forhold taler for, at den *først* fremsatte Tydning er nærmest ved det rigtige. Og denne Tydning behøver ikke at tage Sagndannelser — der bevisligt er uhistoriske — til Hjælp.

I Egnen kendes endnu (1922) det Sagn, at Noesgård i gamle Dage var en Sørøverborg, hvortil Røverne kunde sejle ad Åen. Dette turde dog nok være en Overdrivelse!

Et ret karakteristisk Træk skal også meddeles: En gammel Kone, der for en Del År siden boede på *Tanggård* i Lejrskov Sogn et Par km Nordvest for Noesgård, vidste, at denne Gård eksisterede, men hun havde aldrig *set* Noesgård, da der var for meget Skov imellem Gårdene til, at hun turde begive sig paa Vej fra den ene til den anden. Nu kan man let se hen imellem begge Gårde. Noesgård var forhen helt omgivet af Skov. I Engen Sydvest for Gården skal være en stor Skat begravet under en Egeplanke. Skatten skulde

graves stiltiende op. Men hver Gang man var ved at hæve Skatten, blev der Uro, og den forsvandt i Jorden igen.¹

Noesgårds Areal var oprindeligt 248 Tdr. Land, hvoraf ca. 50 Tdr. Land var „Kogang“ og Skov (Kogangen var Skov). Nu skal 20 Tdr. Land være solgt fra Gården.

1907 blev Gårdens 110-årige Stuehus nedrevet og et nyt blev opbygget. Ejeren lod dens gamle Træplade indmure igen over Indgangsdøren. Bag Pladen indmuredes en Flaske, hvori findes Ejers og Bygmesterens Navne skrevne på en Seddel, samt nogle Pengestykker. På Egetavlen står med pyntelige Bogstaver følgende:

Noes. Ombygget 1907. Soli Deo Gloria.² Anno 1797. P. H. S. — I. N. K. — M. O. D. Den 1. Junius.

Det fortælles, at Pladen skal være ligeså gammel som selve Gården. (?) Gården skal have været i samme Slægtseje til omkring 1850. (?) Da døde den gamle Ejer, Hans Noes, som var barnløs. Gården ejedes så i en Årrække af Poul Terpager Mathisen fra Harte, kaldet Poul Noes. Han arvede eller fik Gården efter Hans Noes. Poul Mathisens Svigersøn, Chr. Wiuff, fik senere Gården, men gik fallit. Omkring 1890 købte så en vestjysk Pottemand, Niels Knude, den. Han solgte Noes 1907 til Thomas Kruse, der igen solgte den 1915 til dens nuværende Ejer, Michael Munk.³

Noesgårds „indre“ Historie har jeg ikke villet skil-

¹ Smlgn. E. T. Kristensen: Danske Sagn I., 357 ff.

² Gud alene Æren.

³ I J. Kierckebyes forannævnte Artikel i Saml. t. J. Hist. og Top. VI., 126 f, findes nogle Oplysninger om Slægten Beenfeldt og Povl Garp, som i sin Tid ejede Noes.

dre i denne Afhandling.¹ *Dagbogen* og *Sagnene* har det været Opgaven at meddele nogle Oplysninger om, da disse kan forventes at have nogen almen Interesse. Nogle nye Oplysninger og Synspunkter er fremsatte, og Literaturen om Noes er gennemgået og benyttet, og Henvisninger til samme findes i Noterne. De sidste Oplysninger om Sagn, Størrelse, Ombygning og Ejere er meddelte mig 1922 af Rentier *Jeppe Mathisen*, Vamdrup, f. på Noes 1851, Søn af Poul Mathisen, og Husmand *Karl Mikkelsen*, Hesselvad pr. Lunderskov. Disse Oplysninger er taget med for en Fuldstændigheds Skyld, da det vil være til Gavn for den, som muligvis en Gang får i Sinde at skrive Noesgårds „indre“ Historie.

Den gamle minderige Gård i de skønne Omgivelser kunde nok fortjene sin Historieskriver.

¹ Kierckebye meddeler også, at en tidligere Ejer af Noes, Hans Garp, *brændte alle de gamle Papirer*, for at ingen af hans mange Kreditorer skulde få Nytte af Gårdens mulige Forrettigheder. Det er et Tab for Historikerne!